

Redactiunea

se afla in

Strat'a tragatoriului

(Lövész-utca), Nr. 5.

Scrisorile nefrancate nu se primescu decâtu numai de la correspondintii regulari ai „Federatiunii.“ Scrisori anonime nu se publica. Articlii trimisi si nepublicati se voru arde si numai la cerere espressa se returna.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Appare Joui-a si Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiune:

Pre trei luna 3 fl. v. a.
Pre siesse lune 5 „ „ „
Pre annulu intregu 10 „ „ „

Pentru Romania:

Pre an. intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
Pre 6 lune 16 „ = 16 „ „
Pre 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru Insertiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. taes'a timbrate
pentru fiesce-care publicatiune separatu.
In loculu deschisu 20 cr. de linia.
Unu esemplariu costa 10 cr.

Incunoscintiare.

Onorab. Cetitori ai „Federat.“

Este apprope una luna de candu se incepu Sem. II. si pana in diu'a de astadi, candu scriemu 2. Augustu, st. n. n'au intratu la Red. neci atati-a baii de prenum. cati se receru spre accoperirea speselor tipariului numai pre 2. lune, era d'in restantiele, cari se urca la considerabil'a summa de preste 1500 fl. abia intra cate ce-va cu t'reit'a; ceea ce nu scimu de este a-se atribui mai multu lipsi generala sau indifferentismului, ce se pare a se incuibá pre di ce merge; deci ultim'a ora rogámu: atatu pre Onor. dd. restanti, ca se binevoiesca a-si refui summele ce detorescu, catu si pre onorab. cetitori, cari parte s'a insinuat a conto, parte inca neinsinuat primescu diariulu, ca se binevoiesca a grabi cu tramitterea pretului, ca ce altmintrea ni-ar fi cu totulu imposibile a mai continua cu edarea diariului, ca se si pana acum in cursu de 6. anni ni-a impusu sacrificie insupportabile. De astadi inainte, pana la intrarea baniloru de pren. si mai alessu a restantielor, diariulu va appare numai una data pre septemana.

Redactiunea.

B.-Pest'a, 2. Aug., 21. Jul. 1873.

In officina ministeriului magiaru de interne se lucra cu assiduitate la proiecte de legi pentru viitori'a sesiune a dietei. Pentru proiectulu noiei legi electorale s'au facutu deja tote pregatirile, s'au adunatu totu materialulu, a-je incatu acum nu mai lipsesce alt'a, de catu una mana dextera, carea se reguledie acestu materialu, se-i de forma, se-i insuffle spiritu si astfelu se de ga'a acea figura de lege electorala unguresca, carea se primesca sub a sa protectiune in prim'a linia pre descendintii lui Arpadu si Atilla, apoi pre toti cei lipsiti de sentiminte si consciinta, cari pentru darurile constitutionalu ungurescu si vendu drepturi si onore, si vendu pre frate si parinti, patria si natiune. Da, suntemu siguri, ca acesti-a voru fi favoriti noiei legi electorale, era pentru cei ce tienu la individualitatea loru nationala si ceru restituierea drepturilor rapite, nou'a lege va sei cu istetime se lasse usitie spre a-i face imposibili pentru ori-ce lupta avantajosa. Cu tote aceste inse se scia creatorii acestoru felu de legi, ca ceea ce nu se pote casciga pre callea pacinica: dreptatii in cursu de decennie si sute de anni, aceea se pote elupta alta-data, sub alte impregiurari, in tempu de cate-va ore seau dille.

Altu proiectu de lege despre arroncare comitatelor, redactatu de secretariulu ministerialu Nehrebeczky, inca este apprope ga'a. „P. N.“ affia, ca acestu elaboratu are se multumesca pre toti; ellu are de scopu a ameliora radicalmente impartirea teritoriale a comi-

tatoru, carea in starea actuala este tare defectuosa. In partile superiori alle Ungariei se voru impreuna mai multe comitate la-olalta, cu osebite inse in Transilvani'a se voru face mari schimburi teritoriale. Guvernulu crede si accepta, ca acesta lege va facilitá si ameliora administratiunea. Noi inse credemu, ca si acestu passu nu se face cu scopulu curatu, d'a ameliora administratiunea, carea, precum dissesse d. Senynyey, este mai rea ca in Asi'a, — ci se face mai vertosu din motivulu, ca se imbucatiuesca si acelle pucine locuri, unde elementele nemagiare sunt in maioritare. De la unguiri tote se potu implini, dar cup'a inca se va imple odata.

Siedintiele adunarii nationali de Versallia s'au inchiatu si pre tempulu ferieloru s'a emissu una commissiune de permanentia. Acesta commissiune a datu siedintia indata dupa inchiderea sesiunii si dupa ce s'a constituitu, membrulu Journault fece propunerea, ca totu la optu dille commissiunea se tiena siedintie, de-ora-ce republic'a este amenintata prin agitatiunile continue alle partidelor monarchiste si astfelu se cere multa supraveghiare. Rages Dupont respunse inse cu multu focu, ca majoritatea nu cugeta nici la conjuratiuni, nici la loviri de statu. Sub marescalculu Mac-Mahon totu asi de pucinu se pote portá frica de loviri de statu, ca si sub Thiers. Dupa aceea commissiunea decisse a tienie siedintie totu la patru-spre-diece dille. — Deputatii din stang'a extrema inca au decisu, ca acei membri ai partidei loru, cari remanu preste vacantia in Parisu, se formodie una commissiune de supraveghiare, carea dupa fia-care siedintia a commissiunii de permanentia inca se tiena siedintia.

Inse ceea ce avemu mai importantu d'a reportá din Franci'a este, ca trupele germane in cate-va dille voru evacua teritoriulu francesu. Cetatea Nancy este deja eliberata de acesta plaga. Cu privire la momentulu evacuarii diariulu „Constitutionnel“ scrie urmatoriele: Preste cate-va dille germanii voru fi evacuatu teritoriulu francesu, ce ni-au mai lassatu; inse doue din provinciile nostre le voru tienie si pre viitoriu; dar Franci'a nu va desbraca doliulu pana candu nu-si va recuceri Alsacia si Lotaringia. Fia pre callea diplomatica, fia prin poterea armelor, dar tricolorulu nostru trebuie se ajunga era si a falfai acolo, unde are dreptu d'a falfai: in Metiu si Strassburg. Prussia a adassu la valore una teoria terribila: Dreptulu cellui mai tare. Franci'a tienie mai bine minte si se pregatesce mai bine, de cum credu vecinii de preste Renu. Prin aceea ca ni-au luat banii, si-au cerutu plat'a numai pentru sangele ce au trebuitu se-lu verse; si ei au perdutu destui omeni, era cei ce au mai remasu in vietia sunt destullu de miseri,

pentru ca se i potemu iertá. Dara ei ni-au luat doue provincie si prin acest'a au facutu unu contu terribilu in cartea detorielor resbunarii nostre. Si apoi ei sciu acum, ca noi ni platimu detoriele.

Interpellatiune

dlui ministru de justitia Dr. Teodoru Pauler.

Considerandu, ca neci unu cetatianu allu patriei nu se pote scusa cu necunoscintia legiloru; apoi, avendu in vedere, ca ori ce lucru, si asi se cunoscintia legiloru numai in limba cunoscintia se pote castigá; si in fine, considerandu, ca din acestu punctu de vedere legela unea prin Art. de lege III. din 1868, §. 8. dispune „ca tota legea indata dupa promulgare se se adduca la cunoscintia publica si in traductiuni autentice in limbele usitate in tierrele coronei ungurescu si se se tramitta juresdictioniloru respective“, — mi-iaú voi'a a adressá cu totu respectulu, dlui ministru de justitia urmatori'a intrebare:

1. Are dlu ministru cunoscintia, cumca nu numai din legile sanctionate in decretulu annulu 1873 ci si din cele din annulu 1872. nu s'au tramissu chiaru neci un'a juresdictioniloru respective, neci in limba romana neci in celalalte limbe ale patriei, afara de cea magiara?

2. Sece dlu ministru, cumca nu numai neci un'a din legile sanctionate in 1872 si 1873 nu s'a tramissu respectiveloru juresdictioni, ci neci un'a din elle inca neci nu s'a tiparitu in limbele patriei, afara de cea unguaresca si nemtiesca, si prin urmare nu se capeta la neci o libraría neci la editorele Wodianer?

Daca dlu ministru are cunoscintia despre acest'a

3. Cum cugeta a-si justificá evident'a neobservare a legi positive, prin care pre toti cetatienii patriei, cari nu sciu ungurescu, seau nemtiescu i-a lipsitu de cunoscintia legiloru? Si pana candu are de cugetu a amaná essecutarea legi, care dice ca ministerulu are se publice legile si in limbele patriei indata dupa pomulgarea loru?

Asceptamu ca D. ministru si in restimpulu candu diet'a este prorogata se respundia la acesta interpellatiune prin neintardiata dispusetiune intru intiellessulu legii citate.

Representatiunea

Congressulu scol. d'in Blasiu si diarietie straine.

Indata dupa ce s'a publicatu in „Federat.“ reportulu despre presentarea deputatiunii ad hoc la ministrulu si amanuarea memorialulu adressatu catre Maestrate, diarietie ungurescu si nemtiescu de aici se grabira a lua notitia dupa „Pesti Napló“ care primisse de la officulu de Pressa din Bud'a unu extractu defectuosu si in unele puncte essentiali chiaru alteratu; — dupa elle diarietie de Vienn'a publicara totu acellu a-si reportu defectuosu, — d'in care dfariulu clericalu d'aici „Magyar Állam“ si-a luat voi'a si arguminte d'a face romaniloru gr. cat. imputari mai adaugandu si cate-va prepusuri amicabile ung.

D. Iosifu Hossu, primu Consil. la

curtea de computuri, ca graitoriulu acellei deputatiuni lua a supra-si sarcin'a d'a scote grellusii d'in capulu Redactorulu de la „M. Áll.“ — Articulu Dlui Hossu este de mare insemnate pentru ca antai'a-si data intr'unu organu allu Unguriloru li-se spune verde unguuriloru catolici de ritulu latinu, ca romanii gr. cat. n'a renunciatu si nu voru renuncia la drepturile de perfecta autonomia a besericei loru. Dar lassamu ca se urmedie articl. insu-si, ca cetitorii nostri se pota judeca insi-si in deplina cunoscintia de cauza.

St. Die Redactoru! Avendu eu cunoscintia, ca Dta, ca unulu ce respectedi postulatele bune-cuviintie, primesci si publici in colonele diariulu ce redactedu si reflessiunile ce ti se tramittu cu privire la unele seau alte assertiuni netemeinice seau suspitionari nemeritate ce s'au inseratu totu in colonele acestui organu. — mi-iaú libertatea a face urmatoriele rectificari la articulu ce l'ati publicatu in nr. 164 de la 18 Iuliu a. c. sub titulu „Despre fratii romani gr.-catolici.“

Sub titulu mentiuat am cetitu urmatoriele: „Fratii romani inca totu nu potu manifestá sentiminte de reconciliatiune nici facia cu natiunea magiara preste totu, dar nici facia cu beserica catolica de ritulu latinu. Noi ni potemu esplica acest'a din acea dorerosa impregiurare, ca tienie de beserica neunita gr. or., si astfelu influinta continua a acestei beserice, insocita de agitatiuni nationali, alteredia acelle relatiuni de iubire, cari aru trebui se domnesca intre toti catolicii de ritulu latinu si grecu. Prea Ssa archiepiscopulu Vancea, S Loru episcopii Popu-Selagianu; Olteanu si Pavelu sunt catolici asi de buni, pecum numai se pote dori se fia, inse din caus'a rancorosiloru si ultristiloru d'in elementulu laicu, care necontenitu murmura, va trece inca multu tempu pana candu se va stabili acea intimitate, acea legatura de iubire, carea cu catu ar legá mai strinsu pre fratii romani gr. catolici de noi, cu atatu mai dulci fructe ar gustá ambele parti, dar mai vertosu fratii romani.“

Cumca Prea Ssa archiepiscopulu Vancea si S Loru episcopii Popu-Selagianu, Pavelu si Olteanu sunt episcopi catolici asi de buni, pecum numai se pote dori se fia, acest'a o recunoscem si eu, si nici ca se pote altmintrea, ca-ce daca cine-va e episcopu catolicu, fia ellu de ritulu latinu seau grecu, trebuie se correspondia dogmeloru catolice; la casu contrariu n'ar fi demnu se ocupe acellu postu onorificu, si insi-si credintiosii s'aru revoltá contr'a lui; inse suspitiunea, ca intre mireni aru fi de acei-a, cari aru ambla se alteredia relatiunile de iubire ce aru trebui se domnesca intre toti catolicii de ritulu latinu si grecescu, o respingu cu tota resolutiunea, si cu osebite trebuie se-mi redicu eventulu si se protestediu contr'a acelloru incriminatiuni, cari pote s'aru deduce si esplica din lucrariile congressulu ce nu de multu s'a tieniu la Blasiu, de-ora-ce celle ce s'au intemplat acolo, nu potu se de ansa nici chiaru la cea mai mica suspitiune.

Archiepiscopulu de Fagarasiu, respective de Alba-Julia a conchiamatu unu congressu scolasticu la Blasiu pre dfu'a de 1. Juniu a. c.; la acestu congressu au partecipatu 36 deputati alessi liberi, si adeca 24 seculari si 12 clericali. In decursulu desbateriloru s'a fa-

cutu propunerea, ca besericele ce dispun de avere propria să se insarcinieze și oblige a contribui și ele, în proporțiunea averei lor, la accoperirea șeselor scolelor profesionale. Spre desbaterea acestei propuneri congresului nu s'a ținut competență, ci în unanimitate a acceptat proiectul de rezoluțiune, ca să se facă una reprezentatiune către M. Sa. în carea se-lu roge, a concede romanilor gr. cat. ținerea unui congresu provincialu besericescu; și fiindu că amu prevediuti dificultățile ce avea să întâmpine acesta reprezentatiune: pre guvernul l'amu assecuratu, că noi n'avem de cugetu să ne folosim de acellu congresu, spre ajungerea vreunui scopu politic; era beseric'a catolica de ritu latinu amu assecuratu-o, că noi nu voim să ne desfacem de beseric'a catolica, ba înca amu enunțiatu. că noi în congresulu provincialu voim să resolvem cestiunea și să statorim, că în ce modu vrem să fim reprezentati în adunarea autonoma generala a catolicilor, care se conchiama pentru desbaterea cauzelor comune, ce interessedia pre toti catolicii din țierrele coronei santului Stefanu.

Pentru prezentarea acestei reprezentatiuni s'a alesu una deputatiune, cu a carei conducere fu insarcinatu dlu br. Ladislau Popu, presedinte de senatu; dsa înse n'a primitu conducerea din motiv, că reprezentatiunea conține nisece affidări facia cu beseric'a de ritu latinu, cu cari dsa nu este de acord; astfelu mi se dede mie onorea, d'a presentă d'esse menționat'a reprezentatiune dlui ministru Tréfort; actulu presentării este descrissu fidelu în „Federat.“ nr. 48—773.

Foiele magiare și germane din Pest'a și din provincia înca au luat notitia despre actulu presentării, numai că tote au intortocatu celle intemperate, cu osebire au intortocatu passagiulu referitoriu la dlu Ladislau Popu, d'icundu, că d'insulu pentru aceea n'a primitu conducerea reprezentatiunii, că reprezentatiunea cuprinde astfelu de expresiuni facia cu beseric'a de ritu latinu, pre cari dsa nu le pote a aprobá, cu tote că adevărulu este, precum d'issei mai susu, că dlu Popu a refusat primirea conducerii din motiv, că reprezentatiunea cuprinde nisece affidări facia cu beseric'a de ritu latinu, cu cari dsa nu este de acord. — Precum vedeti, Dle Red., diferința între adevărul și intortocatura este mare, și credu, că nu va trebui să o esplicu mai pre largu.

Am observatu acesta intortocatura, dar credindu că si domni redactori o voru observá și mai tardu o voru rectificá, am tacutu pana acum, și am potutu să tacu cu atâtu mai vertosu, că cellalte foi au luat notitie despre actu fără nici una observatiune; dupa ce am cetitu înse comunicatulu mai susu citatu în diariulu „Magy. Állam“, respective dupa ce am vediutu incriminatiunile ce ni se facu, n'am mai potutu să tacu, pentru că me temeam că taceria mea se va esplicá ca unu felu de consensu cu acea incriminatiune, că între mireni romani gr.-catolici sunt și de acei-a, cari ambla a alterá relațiunile de iubire ce aru trebui să domnesca între toti catolicii de ritu latinu și grecescu.

Dupa celle premisse fia-mi deci permisu a întrebá, că în casulu de facia, ce a datu ansa, d'a improscá pre mireni romani gr.-cat. cu assemeni incriminatiuni? Au dora aceea e caus'a, că dlu redactoru, nepricependu limb'a romana, pre basea unei intortocări gresite, ca să nu d'icu malitiose, a crediutu că d'esse menționat'a reprezentatiune cuprinde astfelu de expresiuni facia cu beseric'a de ritu latinu, pre cari dlu Ladislau Popu nu le pote aprobá? Dacă acest'a a fostu caus'a, atunci o potemu considerá de delaturata, de-ora-ce reprezentatiunea nu numai nu cuprinde expresiuni contr'a besericei de ritu latinu, ci dupa parerea dlui Popu ea conține

prea mari affidări, cu cari dsa nu este de acord, adeva dupa parerea dlui Popu congresulu scol. de Blasiu a facutu pentru promoverea relațiunilor de iubire între catolicii de ritu latinu și grecescu mai multu, de câtu ar fi doritu dsa să faca, și cu tote aceste, Dle Dle Red. arunci asupr'a capului nostru incriminatiunile de mai susu. ceea ce este cu atâtu mai dorerosu, cu câtu de la Dle Dle Red., ca de la unu bunu catolicu, amu acceptatu cu dreptu cuventu, ca mai întâiu să te convingi chiaru din reprezentatiune, dacă ea conține expresiuni contr'a besericei de ritu latinu, și numai dupa aceea să enunți verdictulu a supr'a capetelor romanilor gr. cat., pentru că ei, de si sunt de nationalitate romani, și în celle besericesci ținú ritulu grecescu, totu si ei sunt catolici, și înca cutediu a afirmá, că sunt catolici forte buni. Seau dora aceea a cadutu greu dlui redactoru, că congresulu scol. de Blasiu a petitiunatu la M. Sa pentru concessiunea d'a ținé unu congresu provincialu besericescu? Dacă acestu faptu a datu ansa la incriminatiunile de mai susu, atunci a supr'a acestui obiectu, care este seriosu și merita atentiune, trebuie să ne clarificámu, cu atâtu mai vertosu, că cu privire la acestu obiectu întreg'a Romanime gr. cat., unde este d'a se întillege și preutimea, și dacă sum bine informati chiaru și prelatii menționati de Dle Dle Red. este de un'a și aceeași parere. adoca de parerea, că metropolia gr. c. de Alba-Julia, carea consta din episcopatele de Fagarasiu, Logosiu, Oradea-Mare și Gherla, are dreptulu d'a ținé unu congresu provincialu besericescu gr. cat. separatu.

Si nu numai din motivulu, că acesta metropolia prin bull'a papale „Eclesiam Christi“ din lun'a lui Decembre 1853. s'a dechiaratu de provincia besericesca gr. cat. de sine statatoria și independenta de arhiepiscopulu din Strigoniú; și nu numai pentru aceea, ca în §. 14 allu art. de lege XLIII. din 1868. se sustiene libertatea autonomiei besericeilor din Transilvania; ci mai vertosu din motivulu, că în 1699. candu ne-amu unitu cu beseric'a de ritu latinu, primindu numai celle patru dogme, ni-amu pastratu ritulu grecescu, care essentialmente differese de cellu latinu, și afara de acest'a ni-amu pastratu în beseric'a limb'a romana — ceea ce se accentua cu tota ponderositatea si în bull'a mai susu citata, — mai departe ni-amu pastratu usulu ce l'amu avutu înainte de unire, d'a alege liberu preputii, episcopii și arhiepiscopii nostri. assemene ni-amu pastratu usulu, ca la alegerea episcopilor și a arhiepiscopilor, precum si la administratiunea averii besericesci și a affairiloru scolare elementulu laicu să concurga cu doue din trei părți, era clerulu numai cu una parte din trei; ni-am pastratu în fine dreptulu d'a ținé unu congresu besericescu, necessariu pentru exercitarea acestor drepturi, și cu tote că temporurile vitrege ne-au impeditu intru ținerea acestui congresu, noi totu si n'am renunțiatu și nici că vomu renunțá candu va la acestu dreptu. Nu te mirá deci, Dle Red., că Romanimea gr. cat. n'a participatu anii trecuti la congresulu autonomiu allu catolicilor din Ungaria, că-ce prin acest'a noi însi-ne de buna voia amu fi renunțiatu la acelle drepturi alle nostre, cari le-am insfratu mai susu și pre cari pana acum în continuu le-am întetit; nu te mirá, Dle Redactoru, că romanii gr. cat. acum mai tare ca ori si candu afla necessaria si sollicitedia ținerea congresului provincialu gr. cat. separatu, de-ora-ce cu anima dorerosa am trebuit să ne convingem, că la casu candu proiectulu majorității congresului autonomiu rom. cat. se va relicá la valere de lege, catolicii voru poté să posseda numai sdrentiele acellor drepturi autonome besericesci, cari le-am avutu noi înainte de unire.

Noi dechiarámu aperte și fără nici una reserva înainte de Dle Dle Red. și a omeniloru, că suntem catolici din adunculu sufletulu și vremu să romanemu catolici; dechiarámu pre facia și sinceru, că avem cause comune cu catolicii de ritu latinu, pre cari cause trebuie să le desbatem împreuna; înse a supr'a cestiunii, că cum vremu să reprezentámu provinci'a gr. cat. în congresulu generalu allu catolicilor din Ungaria, trebuie să ne întillegem și să decidem în congresulu nostru provincialu gr. cat.

În 1699. noi amu decisu în congresulu nostru provincialu besericescu propriu a supr'a condițiuniloru „uniunii“ la care congresu a fostu reprezentata tota Romanimea din Ungaria și Ardealu, deci cu dreptu deplinu cerem acum, că noi să decidem și a supr'a cestiunii, că în ce modu să se represinte provinci'a gr. cat. în congresulu generalu.

Marturisim fracu și sinceru, că noi sub nici unu pretextu nu vremu să ne desbinámu de beseric'a catolica de ritu latinu. cu tote că prin acest'a pote că amu ajunge a ne bucurá de tote acelle drepturi, cari ni le-amu rezervatu cu ocasiunea uniunii besericesci, de-ora-ce frații nostri de confesiune gr. or. se bucura acum în factu de tote acelle drepturi, și au o autonomia besericesca cu si care nici una confesiune în Europa inirega nu este în sarcă să arde: Deci nu ne suspitionati, nu ne incriminati, că noi romanii gr.-catolici suntem acei-a, cari nisumam a alterá relațiunile de caritate ce aru trebui să domnesca între toti catolicii de ritu latinu și grecescu; că-ce la casu se assiste si d'acesti-a între catolici, atunci dieu acesti-a nu sunt d'a se cautá între romanii gr. c., ci cu totulu aiure-a. Noi vremu să ni validámu drepturile, și prin acest'a vremu să intarim sentimentulu catolicu în romanii, să esterminámu indiferentismulu religionariu; cine luera deci contr'a acestei aspiratiuni, cine ni suspitionedia nisuintiele nostre, nevrendu slabesce catolicismulu.

Din tote aceste credu că se va fi potutu convingu dlu Redactoru, că romanii gr. c. sunt catolici din adunculu sufletulu lor și voru să remana catolici, înse precum sunt de resoluti intru apărarea intereselor catolicismulu, totu asié de resoluti sunt a ținé și a se lupră pentru drepturile lor besericesci speciale. Dacă nimene nu va vatemá aceste drepturi, dacă nimene nu va impededá pre romanii intru exercitarea lor, atunci poté să assecuru pre D. Red. că catolicismulu nu va avé causa d'a se plange contr'a nostra.

Una sută de anni amu luptatu pana ni-a successu a restaurá arhiepiscopatul și metropolia de Alba-Julia; suntemu resoluti a mai luptá înca pre atâti-a anni, și dacă va fi de lipsa si mai multu, pana ni va succeda a essoperá congresulu provincialu gr. c. separatu, pentru că nu voim să ne espunem învinuirii și blastemulu meritatu din partea posterității, pentru că de buna voia amu renunțiatu la drepturile nostre sanctiunate prin usu, lege și bulla papale.

Înse pre langa tote aceste, dacă ar fi adevératu — ceea ce de altmintrelea nu credu — că reprezentatiunea îndreptata către M. Sa pentru concessiunea d'a poté ținé unu congresu provincialu besericescu, a datu ansa dlui Red. ca să încarce pre romanii gr. cat. cu incriminatiunile grave de mai susu, atunci me rugu cu tota sinceritatea, ca să nu ne încarcati cu assemeni incriminatiuni, că-ci nu mi-ar placé, ca prin acest'a frații neuniti să capete voia și placere, a si îndreptá vocile de sirene către cei mai slabi de credință și a-i înduplecá, ca spre daun'a catolicismulu, în contr'a convicțiuniloru mai bune si în contr'a resoluțiuniloru de sute de anni, să ajunga prin desbinare la exercitarea drepturilor lor neprescriptibili.

B.-Pest'a, 24. Iuliu 1873.

Iosifu Hossu.

Testamentul

Prea S. Salle Andreiu Baronu de Siagun'a.

Arhiepiscopulu Ardélului și Metropolitulu romaniloru gr. or. din Ungaria și Transilvania etc.

In numele Tatalui și allu Fiului și allu santului Duhu.

Eu subscrissulu avendu în vedere, că sum omu moritoriu și înaintatu în versta, și sum Arhieru, carele este detoriu prin canone a-si face dat'a conformu chiamarei salle, — facu dat'a mea în urmatoriele, și adeva:

I. Consistoriulu nostru arhidiecesanu plenariu are a funcționá prin esmisiu sci membri numai decatu dupa mortea mea în intiellesulu §-lui 136 din statutulu organicu allu metropoliei nostre, și a sigilá tote odăile și dolafele melle, pana la formal'a inventare și conscriere a lucrurilor melle, și a celoru alle fondului instructu de mai înainte, era medicii mei să desfacă trupulu meu, și să-lu pregatésca spre immormentare; apoi domesticulu meu Simeonu Stoianovicu cu duhovniculu meu Germanu să me imbrace în reverend'a négra de tote dillele, și în mantorosa negru cu camilavea pre capu, cosciugulu să fia de metalu, și de nu s'aru gasi astfelu, să fia din lemnu de bradu imbracatu cu metasa négra, și procuranduse cosciugulu de metalu acellu-a să se puna în acest'a.

II. Immormentarea mea să se faca înainte de amédi fără pompa, fără musica și fără predica, în urmatorulu rendu:

a) dupa ce duhovniculu meu Ieromachus Germanu, pre carele renduiescu, ca ellu singuru, și solitaru să me îngrope, va seversá acasa pravil'a mica de ingropatiune, atunci unu clericu imbracatu în stihariu negru să premérge conductulu cu crucea cea mare négra, și alta nimic'a să nu se pórte;

b) apoi se urmedie clericii și pedagogii câte 4—5 intr'unu rendu cu profesorii lor;

c) apoi poporulu credintiosu, câte 4—5 intr'unu rendu;

d) apoi preotimea nostra, câte 4—5 intr'unu rendu;

e) dupa preotime să vina crucea de la mortmentulu meu portata de unu clericu imbracatu în stihariu negru;

f) apoi să vina chorulu cantaretilor, care va avé a cantá linu;

g) mai departe să vina doi clerici imbracati în stihare negre portandu lumini;

h) apoi duhovniculu Germanu imbracatu în sfta négra ca preotu ingropatoriu;

i) apoi să vina carulu funebralu cu cosciugulu, și în fine;

l) să urmedie personalulu consistoriului arhidiecesanu plenariu, și ospetii dupa categoria lor;

m) astfelu conductulu me pôte petrece pana la casarme, séu cellu multu pana la magazinele militare, de va fi diu'a frumosa; — domesticulu meu Simeonu și servitorulu meu Vasiliu să remana acasa spre a pazí acolo, că să nu se intempe vre-o paguba;

n) dissolvendu-se conductulu, carulu funebralu și duhovniculu meu Germanu în caret'a mea să me duca la beseric'a cea mare în opidulu Resnari, unde în tind'a femeasca să se depuna cosciugulu, și în urmator'a di duhovniculu și singuru să celebreze și liturgia și se seversiesca immormentarea mea; — cu acesta ocasiune duhovniculu să imparta între seraci doue sute fl. v. a., cari séu duhovniculu séu efort'a arhidiecesana să-i anticipe pana la refundare din averea mea.

III. Dupa immormentarea mea, ori si numai decatu dupa urmata mortea mea, are să urmedie inventarea și conscrierea totoruru lucrurilor melle.

În inventariulu lucrurilor și efectelor melle se afla însemnările melle, cari aréta, care din lucrurile și efectele melle voiescu să remana pentru fundulu instructu allu arhidiecesei nostre, și cari voiescu, ca să se vanda în favorulu lassamentulu meu.

Eu dupa §. 108. din statutulu organicu asiú poté testá cui, și cui asiú voi jume-tato din averea mea, dara eu resignediu la

favorul acestuia și se restituie în întregime canonului apostolic 38, 40, 41, și alii canonului 89 din Cartagenă, ca tota averea, ce se va găsi după moarte, să rămână arhiepiscopiei noastre spre scopuri bisericești, școlare și filantropice prin o fundație pentru toți timpii viitori pre semna zidindelor, reparandelor, și indistrandelor biserice și școli confessionale cu lucruri necesare adecate: icoane, vase, sfite, clopote, cărți rituale, și cu scaune și alte utensilii; aici înțelegu, că cărțile rituale pentru biserice să se procure cu banii fundației mele din tipografia arhiepiscopicească. — De aceea restituiesc și asiedu o comisiune administrativă de sine statatorie, care va avea dreptul eschisiv de conferirea ajutorielor din fundațiunea mea în întregime celor mai sus amintite.

Comisiunea această administrativă a fundației mele va constă din unu presedinte în persoana succesorului meu în scaunul arhiepiscopicească; sau în absența lui din Vicariul sau arhiepiscopicească; din unu secretariu, care poate fi din cleru ori dintre laici arhiepiscopicești noștri, din unu fiscalu censurat de relegea noastră, apoi din câte unu parochu și doi distinciori laici din parochiile noastre de la Sabiu; Resinari, Boița de langa Sabiu, și Salice, asemenea de langa Sabiu.

De membri ai acestei comisiuni administrative a fundației mele denumesc eu din Sabiu pre parochulu Zacharia Boiu, cu dnii neguțiatori Ant. Bechnitiu și Grigoriu Mateiu; din Resinari pre parochulu Savă Popoviciu cu Bucuru Cioranu și Iacobu Ciuceanu; din Boița pre parochulu Ioanu Rotariu cu Ioanu Popoviciu și Alemanu Clôja; din Salice pre parochulu Nicolau Racuciu cu Dimitriu Racuciu și Nicolau Steflea junioru; de secretariu pre Dr. Aureliu Brote și de fiscalu pre Dr. Stefanu Pecurariu.

Pre presedintele ordinariu și extraordinariu împreună cu membrii acestei comisiuni în rogu, a duce chiamarea lor această fără recompensare, până cându capitalul fundației va fi în stare a le recompensă ostentivă lor; era secretariului și fiscalului comisiunii acestei-a, lassu de la începutu unu onorariu anualu de câte unu suta florini v. a., care după împregiurările favoritoare ale fundației se va putea mari. — Această comisiune administrativă numai decât după urmata moarte mea, și după publicarea diatei mele se va constitui sub presedintia Vicariului arhiepiscopicească, și se va pune în întregime cu consistoriulu arhiepiscopicească sau episcopicească, de a cunoșce starea fundației mele, și a notifica tuturor comunelor noastre parochiale din arhiepiscopicească Ardélului spre știință și directiune, și cându fundațiunea mea va possiede unu capitalu de unu suta de mii florini în val. austr., o va pune în lucrare, și adica din venitul anualu două părți din patru, pre semna bisericeștilor și altor lipse de ale lor, o parte din patru pre semna școlilor mai mari și mai mici, și altor lipse de ale lor; și o parte din patru să se puna la capitalu spre înmulțire.

Recursile de la singuratici să nu se primescă, ci numai cele venite de la sinodele parochiale, și voru fi motivate în forma legală; intr'altel cu planulu de zidire sau de reparatie, și cu proiectulu de cheltueli din partea arteficelului, precum și cu conspectulu autenticu despre averea banale și despre ofertulu voluntariu alu respectivei comune; de aceea comisiunea administrativă va esamenă strinsu și cu deosebire, că este sau ba? comună parochiale, carea au recursu pentru ajutoria din fundațiunea mea, organizata după statutulu organicu, și dacă va afla, că nu este, să nu i se dea ajutoriu. — Recursile au a se asterne presidiulu, carele apoi timpuriu le transpune secretariului spre referare în cea mai proxima ședință, și acolo se voru decide prin pluralitatea voturilor. — Comisiunea administrativă va invigila, ca banii prisositi ai acestei fundații să nu se dea la privati în împrumutu, ci să se îmbrace în obligațiuni de drumuri ferrate patriotice și de despăgubirea pământului din patria.

Dacă comisiunea administrativă va afla cu calte, că cassa Werthaimiana să se cumpare, ară voiă această a o face. — Mai de parte lassu comisiunii administrative în

buna chipsuie, de a face nisece regule directive de procedere în conferirea ajutorielor din fund. t'ia mea, înse acela să se astere sinodulu annualu arhiepiscopicească, și numai după aprobata loru censurare să se puna în lucrare cu valoare de dreptu — Va fi înse necesariu, că comisiunea administrativă să aiba în fa-care ședința în evadentia starea actuală a fundației, că după aceea să se pōta accommoda; deci să cōra de la Eforia arhiepiscopicească timpuriu conspectulu stărei fundației mele, la care starea banale a fundației mele are a se pastră. — Pentru aducerea unei otariri valide se va cere presentia presedintelui ordinariu sau extraordinariu și a optu membri comisionali, afara de secretariulu și fiscalulu comisiunii. — Membrii comisiunii se punu pre viētia, și se reintregescu prin alegere cu pluralitatea voturilor cu privire la locul și categoria celui ce se deplinesce. Secretariulu și fiscalulu se voru bucură de votu informativ, era la alegerea vre unui membru de votu decisiv. — În fine Eforia arhiepiscopicească va manipula cu banii fundației mele, și i va pastră în ladă de ferru a arhiepiscopicești cu acea restringere, că dintr'insii nu va potē face la privati nici unu împrumutu, ci va fi detoria, cu previa invoire a comisiunii administrative a-i îmbracă banii prisositi în obligatii de drumuri ferrate patriotice sau în obligatii de despăgubirea pământului, și va prestă sinodulu annualu arhiepiscopicească și comisiunii administrative ratiociniulu annualu despre starea fundației mele.

IV. Tipografia arhiepiscopicească fundată de mine cu speșele mele, și donată bisericești noștri din Ardél, în diu'a înființării din 27 Augustu 1850, carea până la moartea o amu grigitu, și o amu administratu, și numai Dumnedieu știe, cu câte greutăți o amu apertu, și sustientu fatia cu dumașnii bisericești și ai națiunii noastre romane, — o declară și acum că fundatorele ei, de averea bisericești, adica a arhiepiscopicești noștre ardeleni, și fiindea scopulu principalu alu intenției mele la înființarea tipografiei arhiepiscopicească au fost și este: a edă cărți bisericești, școlare și științifice cu unu pretiu, câtu se potē mai moderatu, și a înlesni auctoriloru edarea opurilor lor, și a retipari opuri clasice bisericești; apoi cu reservatiune mentale amu doritu, că cu tempu din prisosintia veniturilor annuali ale tipografiei arhiepiscopicească să se dea nisece ajutoare annuali pre semna veduvelor preotese serace din arhiepiscopicească noastră; pentru aceea este voi'a mea ultima ca a fundatorelui, că se asiedu o comisiune administrativă a tipografiei arhiepiscopicească, carea stersu să sustiena scopurile de mine că fundatore prefipte ale tipografiei arhiepiscopicească, și care are a se constitui numai decât după moartea mea și după publicarea diatei mele sub presedintia Vicariului arhiepiscopicească împreună cu membrii ei. — Presedintele comisiunii acestei-a administrative va fi totu deun'a succesorul meu în scaunul arhiepiscopicească, și în absența lui Vicariulu arhiepiscopicească; membrii ei voru fi trei din cleru, și trei laici, apoi unu secretariu din cleru sau din laici și unu fiscalu censuratu laicu de relegea noastră.

(Finea va urmă.)

De langa Tergulu-Muresului, în Iuliu 1873.

(d.) (Romanii din Austro-Ungari'a batujocuriti la espositiunea universală. — La alegerea Metropolitulu. — Coler'a). — Nu credu să existe ver-unu sufletu de Romanu, carele să nu se scandalisiede, intrandu în templulu rodicatu la Vienn'a pentru producte spiritului uman, și vedindu cu ce e reprezentata națiunea română înainte lumii. E unu momentu forte dorerosu acellu-a, onorate lectoru, cându te affli în despartimentulu Ungariei mari (!) și ti-se ivescu grandioșele (!) collectiuni literare și artistice produse de spiritele stranepotiloru lui Traianu. — Unu ceslovu, una psaltire, una Alesadria și dal-d'estea la numeru treisprediece; una camesia — de fuioru mi-se pare —, carpita și infrumșetata cu nisece cusuturi ne mai vediete, și era-si mai multe de categori'a această, care tote personifica simplicitatea; acestea sunt productele nēmului teu, pretiuite lectore, pre cari parentesculu și

prea bunulu guvernulu din Bud'a-Pest'a le afflă demne de spiritulu teu. Am statu uimitu înainte acestuiu modelu de batu-jocura arangiatu de a-totu-poternic'a magiara, și finalmente nu m'am potutu miră de ajunsu, ce simplicitate și ce blamu si-au trassu asupra-si domni de la putere, voindu să ne caracterisiede pre noi. Lumea matura ne cunoșce, domnilor din Scythia, asiă de bine că și pre DVoștra, și fiti seccuri că ve va condamnă si aici că preste totu, unde ve-a condusșu rancorea și nu ratiunea!

După cum se știe, în 26 Aug. st. v. se vâ templă alagere de Metropolitu, succesoru Marelu Andreiu. Pre câtu mi-e cunoscutu, avemu să ne acceptăm la una confusiune ne mai audita și cu acestu actu importantu, căce pana acuma se si ivira vre-o șapte candidati; mai remane să se amestecă și regimulu si atunci va fi chiaru galimathi'a. — Națiunea înse ar' face bine cându ar cumpeni seriosu faptele memoritorielu Andreiu si în cine si-a pusu densulu speranți'a să conduca affacerile oneroșe, suportate și essecutate de densulu cu atātă promptitudine. Cugetu că: Sapienți sat!

Coler'a prin Ungari'a și Ardélu e cimplita, și cu deosebire în tienutul dintre Oradea-Mare-Clusiu și Aradu — Alb'a-Julia. Regimulu și aici merita ori și ce numai lauda nu, căci vietia bietiloru nenorociti e conrodita în mani de copii. Amaru de țatuu! Amaru de poporulu din atare statuu!

Scola principală rom. d'în Lapusulu-Ungurescu. D'în Cottulu Solnocului interioru.

O persona modesta în Nru 40 alu Federației descriendu starea cea debila a școlii principale rom. din Lapusulu Ung. imprascie tunete și fulgere în tote partile, fara ca să spuna caus'a cea adeverata pentru care au devenitu aceea școla la starea ei miserabila de acuma.

Deci indemnatu de sentiulu adeverulu mi află necesitatu a reflectă și în scurte cuvinte a arētă eu caus'a disolutiunii acellei școle, ecce asiē:

Cându s'au înființatu acea școla sub tempulu sistemulu bachianu, s'au obligatu pentru sustinerea ei poporulu din giuru, fora oșbire de religiune sau nationalitate, — înse după ce s'au retrasu de la succursu: romanii greco-orientali — din punctu religionariu, fiindu școl'a gr. catolica; magiarii, fiindu limb'a propunerii romane — d'în punctu nationalu, și asiē școl'a au devenitu a fi puru gr. cat. romana sustinuta numai prin poporulu gr. cat. din giuru; și în urma și acestu poporu în pusețiunea s'a vitregă de acuma, vedindu-se forte ingreunatu pre langa școlele salle poporale din comunu și mai sustinē și școl'a principală din Lapusulu, au mersu la comitatul mai tote comunele obligate gr. cat. și retragendu-si obligamentulu, s'au declarat că mai multu nu voru sucurge pentru sustinerea acellei școle, pentru aceea mai multu cu această titlu să nu faca repartitia pre dinsii cum se facea mai înainte. — Comitatu au facutu în acestu obiectu întrebare la ministeriulu repausatulu Eötvös, care respundiedu că comunele nu se potu absolve de la obligamentulu ce l'au facutu pentru acea școla, li-au demandatu să-si dea succursulu și mai încolo, era comitatulu să-lu stringa ca și în trecut; — dara poporulu — afara de câte-va comune din Chioru, caroru-a să li fia spre lauda — de nou s'a oppusu, și neci că mai contribuie pentru acea școla, — apoi acuma precum suntemu informati, acestu obiectu era e susternutu la ministeriu prin ordinariatul de Gherl'a, și se accepta resolutiunea.

Acestu-a este statulu lucrulu Dle persona modesta, această este caus'a miseriei școlii din Lapusulu ung.; și dacă le-ai știutu aceste, precum credu că le si știi, — atunci scriendu publiculu au debutu se descoperi adeverulu cu sinceritate, era dacă nu le-ai știutu, erai mai mare filosofu dacă ai fi tacutu, să nu învinovatesci pre superiorii domniei tale.

În daru apellidi, domnulu meu, la persone singuratiche, pentruca, dorere, noi romanii n'avemu barbati în stare materială asiē favorabila că să pota sustinē școle câte cu 4 clase singuri din prop'a loru avere, era

superiorii dtalle afara de succursulu moralu, abiă potu dă altu ajutoriu; și asiă a mea parere este: că pentru sustinerea școlii acestei-a debue a appellă la succursulu poporulu romanu întregu, și dacă acellu-a lu va denegă atunci școl'a nu pote subsiste mai multu.

Pentru aceea domnulu meu eră mai bine ca zelulu desvoltatu în scrierea articolulu Dtale cu atātă esageratiune, să-lu fi desvoltatu ti să-lu desvolti pentru indemnarea poporeniloru, între cari locuiesci, ca să nu-i denegă pre viitoriu succursulu offeritu pentru sustinerea acellei școle, și crede-mc, de vei face această, vei face mai multu bine și mai multu folosu școlii din Lapusiu, decâtu cându scrii articlu fora temeiu și basa îndreptati spre deonestarea superiorității și spre seducerea publiculu cetitoriu.

Adeverulu.

Homorodele romanesci, în lun'a lui Cuptoriu, 1873.

Reflessiuni la articolulu dlui Cicariu d'în nr.ii 24. și 25. „Fed.” a. c.

Multo ad rem magis pertinet, qualis tibi videaris, quam qualis alius. (Seneca ep. 29.)

(Urmare. *)

Că la tempulu său am aretatu la publicitate portarea într'adeveru neexplicabila a dlui Stanu facia de alegerile pentru comitetulu comitatensu, s'a afflatu cu calte si de alti romani mai mari la capu, decâtu noi doi, parinte Cicariu, și medicina, a consequenti, se vede a fi fostu nimerita. Dar' pentru aceea la alegeri eu totu asiē am staruitu și votatu pentru reșiroa dlui Stanu, ca și pentru a altor romani, ce potu adeverfi membrii romani ai comitetulu comit., ma pote marturisi însu-si d. Stanu, și dta poti vedē d'în list'a conscrieri voturiloru, dacă te faci a fi uitatu.

Mai face d. Cicariu comparatiune între una pledare a dlui Stanu pentru arangiarea unui cercu notariulu și între „tote fortiele” melle desvoltate în interessulu romaniloru de aici. — Nu voiă a detrage meritulu dlui Stanu facia de pledarea d'în castiune, și neci voiă să-mi mesuru cu nimene fortiele desvoltate în interessulu nationalu, căci sum de convingerea, cum fia-cine e detoriu să lucrē după potinti'a sa, — numai a se arretă inerte sau nepesatoriu pentru interesele nationali, e peccatu. Dar' dlu Cicariu cu comparatiunea această a sa voiesce a devalvă chiaru la nemica putien'a mea activitate pe terrenulu interesselor nationali. Ce e dreptu, eu nu am daton'a Cicaresca (și nu o voiă avē neci cându), de-a me îmbracă cu nume falsu și d'a me laudă în diuarie însu-mi pre mine, — astfelu de procedura mirosa a fariseismu —; dara nu me mustra consciința, că asiū fi fostu, neci unu momentu, nepesatoriu facia de interesele nationali, ma unde numai mi s'a datu occasiune, după marginitele-mi poteri, mi-am redicatu și cuventulu; — și de-ora-ce acum impertinentia Cicaresca me adstringe a-i aduce aminte, ce dsa vre a fi uitatu, cu permisiunea onor. lectori, de si nu bucurosu, mi-iau libertatea a-i revocă în memoria, că înca la începutu, cu occasiunea restaurării comitatulu, dacă dsa a lucratu pentru interesele nationali în stang'a neci eu nu am dormitu în drēpt'a. Mai apoi cându a venitu la tapetu în congregatiunea comitatensu caus'a dlui Aless. Nutiu, preotulu de Tamai'a, d'între romani numai alu singuru mi-am redicatu cuventulu intru apărarea lui, — era dlu Cicariu, pre langa tote indemnările și provocările mele, de si eră de facia, și șiedă chiaru vis-à-vis cu mine, a tacutu tacearea pescelui; și pana ce illu, cellu cu gur'a mare, și buna uneori, tacu, — eu în nesuinitia mea am avutu onorea d'ă fi spriginutu de comitelesupremu alu cetățitoru Saturemariu și ambeloru Băi, Dl. Ign. Nagy, fiindu pre de alta parte combatutu de preotulu (canonicu) l. r. Ignatiu Schmotzer. De ti-ai uitatu de această dta, dle Cicariu, apoi si-potu aduce aminte acei membri romani ai comitetulu com. cari au fostu de facia, și anume dnii: V. Catoca, A. Peltea, D. Lauranu, I. Rezeju, Gr. Hendea și, paremi-se și

*) Vedi nr. tr. „Fed.”

dlu Stanu, Totu in interessulu dlu confrate A. Nutiu cu alti frati preoti d'impreuna am mai facutu si alti pasi necesarii in interessu de chiarificare, precandu dta facia de acesta cauza, pûrre ai dormitu. Despre acesti pasi, precum si despre cele de susu avendu dlu A. Nutiu cunoscentia, lu-rogu si provocu, sè le adeveresa insu-si, ca sè-ti vedi, ca in cautatoria, maliti'a si falsitate assertiunei, prin care vrei a intarî, cà eu asi fi lucratu, in intielegere cu Ionu Toma, in contra confratelu A. Nutiu, si cà eu, èr' nu dta esci acellu-a, carele atunci, candu ar fi trebuitu sè-ti redici cuventulu intru apearera acestui confrate, ai tacutu „ca piticulu.“ — In certele private-personali alle nimeni nu-mi place a-mi bagâ lingur'a. Deci ori dta, ori cine altulu veda-si de trebele si certele private-personali cu Ionu Toma seau cu ori-cine. . .

Mai amu sè-ti revoeu in memoria, parinte Cicariu, cà cu ocaziunea alegerei comisiunei examinatorie pentru calificarea notarilor, era-si eu, si numai eu mi-amu redicatu cuventulu pentru ca sè mediu-locescu intrarea in acea comisiune si a unoru membri romani, si la propunerea mea, spriginita de justeti'a comitulu supremu, ai si reesitu chiaru dta, era dlu Stanu, propusu prin mine, a renunciatu. Dta, ce e dreptu, nu ai fostu de facia, dar' tótu-si scii, si ai si spusu in una siedintia a congregatiunei, cà a fostu asié, cu tote aceste atunci, candu ti-ai publicatu vorbirile etc. ai afflatu cu calle a tacé despre acesta intemplanu, prin ce de altmintre nu ai facutu rou. — Si aceea scii si dta, cà de câte-ori s'a pertractatu la comitatu vre una cauza, care ne-a interessatu pre noi romani d'in punctu de vedere nationalu, ori basericescu, si am fostu de facia, neci una data nu am intrelassatu a-mi redicâ debil'a voce, precum sciu cei-alti confrati si scii si dta, parinte Cicariu, dar' nu vrei a recunoscce.

Candu s'a pertractatu caus'a sinuccisului d'in Resigheia, inca scii, cà eram pregatitu impreuna cu dta la lupta, dar' venindu acestu objectu numai a 3-a seau a 4-a di la tapetu, si nepotendu eu, d'in caus'a departarei, remané in Carei cu septemana, plecandu càtra casa, ti-am comunicatu ideele melle pre cum si unele informatiuni detaiate despre acellu objectu; era dta, locuindu in apropiare forte mica, ai romasu si ti-ai implenitu detorint'a *); dar' asié e, cà nu poti dice neci despre mine, cà nu m'asiu fi interessatu si despre acellu objectu?

Parintele Cicariu dice mai incolo, cà pana ce dlu Stanu a pledatu in interessulu arangiariei unui cercu notarialu (sic!), eu m'asiu fi tereitu si colacitu pe la curtile boieresci, ca sè capetu brachiu pentru uciderea sentiului de libertatea consciintiei din sinulu credintiosiloru mei. Ho! ho! parinte Cicariu; pré departe te-a dusu fantasi'a! Maliti'a era-si ti-a taiatu pre d'in naintea memoriei. Dar' èn adu-ti aminte, cà atunci noi ambii am fostu in siedintia congregatiunei, si nu pe la curti boieresci, apoi cerculu seu pretorialu si lu-a cunoscutu dlu Stanu mai bine de càtu noi ambii, prin urmare in interessulu arangiariei unui notariatu in pretur'a dsalle, numai dsa, seau cei de acolo aru fi fostu competenti a pledâ, de acea amu si tacutu noi am bii; era venindu la ordinea dillei representatiunea mea despre neascultarea poporului (affiatu de D. P.) de dispusetiunea episcopesca, eu, indestulindu-me cu representatiunea-mi data in scrisu, nu am graitu neci unu cuventu, ci — pre cum am aretatu in „deslucirile“ melle d'in nrîi 7. si 8. „Fed.“, chiaru dta ai fostu, carele ti-ai redicatu cuventulu, si-de si cu ore-si care vacillare, in urma ai conchisu cu spriginirea representatiunei melle. Daca inse, dupa dta, aceea a fostu uciderea libertati de consciintia, pentru ce te-ai facutu partasiu anteluptatoriuu allu acellei crime de ucidere? . . . Pentru ce atâtea mistificari si intortocari? . . . Vedi, cà maliti'a te-a adusu la contradicere, care, de si amara, ti-cauta acum sè o inghiti, dupa diss'a mo-

*) De altmintre nu sum de accordu cu dta, cà in firulu acellei pledari ai ceritu de la comitatu mediu-locirea sinodeloru.

siului Seneca: „Malitia ipsa maximam partem veneni sui bibit“.

Acum urmedia in articulu fantasticu allu dlu Cicariu altu rostu fara suveica. Nu sciu, adeca, de unde enlege assertiunea, cà eu asi fi „luatu nu sciu ce lista a sè subscrie 103. preoti romani d'in Satu-mare spre a se baricada in contr'a a loru 3. officiali comitatensi romani“. — D'in parte-mi despre una astfelu de lista nu sciu nimicu absolutu, si daca numai unulu d'in cei 103 preoti romani d'in comitatu, a nu merandu si pre preotulu de Domohid'a, va dice, si va adeveri, cà a vediatu la mine, seau ori-unde, urdita prin mine, vre una lista cu scopulu de mai susu, adserisus de fantasi'a cicaresca, voiu sufferi tacundu, ori-ce epitetu de la parintele Cicariu. Fiindu inse, cà si acesta assertiune a dsalle e cu totululu falsa, asiú poté eu sè-i applicu dsalle unu epitetu, ce nu face vre una onore acellui-a, càru-i a i se dà pe dreptu; dar' lassu, ca sè i-lu applice in cugetu onor. lectori. — Càti-va preoti romani (7. seau 8.) d'in cerculu Carasiului, in carele e jude orf. clientulu parintelui Cicariu, au subscrissu una declaratiune de condolentia facia cu mine si de indignatiune facia cu D. P., carele ca dirigetoriu comitatense, alessu prin recomandatiunea si spriginirea mai alessu preotiloru romani, nu s'a sfitu a agitâ poporulu d'in parochi'a mea in contra dispusetiunei episcopesce, a-lu acitiu in contr'a mea, carele amu tinsu a duce in efeptu acer dispusetiune, pana ce in urma d'in acestu turburaru si acitiare a poporulu, precum s'a scrisu mai pe largu in colonele acestui diurnal, o urmatu incendiulu cunoscutu. Acesta declaratiune, subrisa de 7-8 preoti romani, am allaturstu-o eu la actele investigatiunei disciplinare contr'a D. P. — Daca cum va dlu Cicariu in delirulu seu a trassu acesta declaratiune pe calapodulu fantasi'e alle, apoi mai dica lumea, cà romanii Satu-mareni nu au poeti. . .

Ca sè ne conseriemu si se formâmu unu clubu nationalu si noi romani d'in Satu-mare, dorescu, si amu doritu mai de multu, si eu. S'a vorbitu si desbatutu despre acestu objectu in mai multe conferintie ale Rniloru Satu-mareni, precum si la conveniri private, inca pre atunci, candu dta nu erai pe aici, candu inca nu se visera cicsri fantastici in Laculu Satu-mariului. Dar' ca sè me punu chiaru eu in fruntea atarui lucru, marturisescu fara sfiea, cà me sentiescu pré micu si debilu, mai alessu facia cu indolentia, ce a buna sama s'aru intempina nu in mica mesura. Ma e verosimulu cà una astfelu de procedura d'in parte a mea, aru derogâ vanitati parintelui Cicariu. Dar' credu, cà va veni dora acusi si tempulu si omenii pentru realisarea acestei idee.

Mai incolo, dlu Cicariu se mira, cum de cutediu eu a suspiciunâ pre unii preoti despre „infamulu“ doru d'a-mi succede in parochia?

Premitiendu, cà assertiunea (era nu numai suspiciunea) acesta eu nu o-amu culesu d'in ventu, ca dsa pre alle salle, i-observu, cà dsa i-cualifica prâspru pre acesti preoti, numindu-i ad-ca miserâbili, era dorulu loru infamulu. D'in parte-mi in ômeni ca acei-a nu presupunu alta, de càtu una anima fara compatimire facia de nenocirea confratelu, si preste acesta una dose, mui mare ca de comunu, de egoismu. Aceste insusfri inse mi e nu mi se paru de totulu culpabili; cà-ci in unii ômeni sunt pote innasute si sedite de ins'a-si mam'a natura, in càtu neci prin educatiune nu se potu delaturâ, precum dice unu renumitu pedagogu germanu; — cu multu mai culpabilu tienu eu pre unu calumniatoriu minti unosu, carele, dupa diss'a acellui-a-si pedagogu, aru meritâ sè fia tractatu, ca si la grecii antici, in toema ca unu perjuru.

Cà assertiunea (repetu: nu suspiciunea) mea e adeverala, me doru si pre mine, — si dflu si eu cu parintele Cicariu, cà nu asiú fi presuppusu o astfelu de compatimire (dsa dice infamia) despre preotimea nostra facia de nenocirea unui confrate; dar' daca am devenitu la cunoscentia

positiva, poteam ore face, ca in lamentarea mea sè nu me caiescu pentru astfelu de lacrima de crocodilu? . . . Sciu dara, positivu, parinte Cicariu, cà unu confrate preotu nu numai a doritu in iripa a-mi succede, cà si-a si tramissu recursulu la ven. ordinariatu pentru parochi'a mea candu inca fumegau in Homorodu ruinele edificioru dearse. Cu tote aceste pre acestu confrate neci cu acesta ocaziune nu voiu a-lu numi cu numele in publicu, lu cruti, d'in cauza, cà abstragandu de la acesta isbucnire a slabitiunei omenesci, lu-stimediulu multu pentru alte frumose insusfri alle salle si caracteru barbatescu. Aseptu inse de la densulu, ca convenindu cu dlu Cicariu, sè-i spuna insusfri intre patru ochi ceea ce eu nu vreu astadata a spune in publicu; era de nu va face. ce nu credu, apoi i-voiu siopti ou, de nu altcum, per mops, parintelui Cicariu. — Despre alti preoti, unulu doi, inca sciu positivu, cà si-au facutu atunci in pripa planuri si calculi, precumu adeca se latiasse faim'a intre poporulu din parochia mea, si se si facusera unii pasi indirecti. Eu inse i-eruti si pre acesti-a, cà-ci, pe langa tote slabitiunile omenesci, de cari altmintre nime nu e liberu, i-stimediulu si pre acesti-a pentru alte insusfri frumose alle loru. Era pre domniata, parinte Cicariu, fii seccuru, nu te-amu intiellescu de loculu loculu, de ora-ce sciu eu bine, cà cicariiloru li place molulu, nu cristalinulu isvoru d'in codru. Neci chiaru la escusarea inoportuna a dtale, si cam malitiosa, nu-mi vine sè-ti applicu de locu cunoscutulu proverbiu.

(Finea va urmâ.)

„Societatea de lecturâ“

a junimei studiöse in Oradea-Mare nepotendu-se, — din caus'a colerei — adunâ, ca sè arrete publiculu resultatulu activitatii salle, din acestu annu printr'o siedintia publica indatinata, ca totu-si On. publicu romanu sè aiba cunoscentia, despre celle ce s'au petrecutu in siedintie, are onorea a face — pre scurtu — urmatoriulu „Reportu annualu“ despre activitatea si starea ei. In decursulu acestui annu scolasticu societatea a tienutu 24. siedintie, in cari s'au pertractatu diverse cestiuni, s'au cetitu operatele impreuna cu critic'a adussa de un'a comisiune censoratoria lunaria. Afora de aceste in fia-care siedintia erau 3-4 dechiamatori denumiti; din numerulu dechiamatoriloru n'au fostu inse eschisi alti declamatori, cari se preparau d'in propri'a diligintia. Pentru adducerea operatelor se denumiau 3-4 membri de càtra Dlu conducetoriu.

Operate preste totu, in annulu currinte, au incursu 94. poesie si prose, dintre cari commis cens. au respinsu 43. si a acceptatu pentru biblioteca: 49. Declamatori se denumiau publice in societate in ordine alfabetica dupa clase, declamatiuni au fostu: 120. Corespundintiele societatii s'au publicatu in diuariele rom. de d'incece si de d'incolo de Carpati

Bibliotec'a. In bibliotec'a sunt 520 volumene de càrti de cuprinsu diversu, mai multe diuarie parte legate, parte nelegate; 340 operate scrise si compuse de membrii veterani ai societatii càtra cari adaugandu-se 49. de estimpu capetâmu Nrulu 389. Càrtile, precumu si operatele sunt indusse in cataloge deschilite si numerotate.

Cass'a. Din annii trecutii decandu adeca este fundata, societatea nu s' a gasece neci unu banu, — estimpu inse a primitu ajutorie generose in summ'a de 87 fl. 25 cr. din care scadiendu-se spesele 36 fl. 59 cr. au mai romasu summ'a de 50 fl. 66 cr. v. a. care se affa depusa la d. conducetoriu. Acest'a e activitatea si starea soc. nostre. Amu satisfacuta detorintiei, ca fii ai unei name, sau ba? acesta o lassâmu tribunululu competentu: opiniunci publice spre judecare: noi, respectivu societatea nostra va fi mangaiata, cà de-si n'a facutu multu, cellu pucinu desceptâ si esprese vonti'a dupa fragedele-i poteri, de a adduce si a cellu pucinu una mica petricea la cladirea grandiosului edificiu: „Progressu nationalu! Lee ceriulu, cà venitoriulu sè produca mai multu!

Societatea esprime cu asta calle cea mai profunda multiamita: bravului nationalu: Iancu Romanu, supralocoteninte in reg. Carolu Ferdinandu, garnisonatu aici, pentru offertulu de 10 fl. v. a. cari a binevoitu ai donâ societatii; mai departe On. Redactiuni: „Federat.“, „Alb.“, „Gur'a sat.“, „Tromp. Carp.“, „Viitoriulu“ cari binevoira a ni tramite gratis câte unu esemplariu di' diuariele dloru.

Oradea-M. in 21. Iuliu, 1873.

Pentru „Societatea de lecturâ“.

Juliu Pappalvai
conducetoriu.

Atanase Tuducescu
not. corresp.

VARIETATE.

Capitululu Bisericei gr. cat. rom. de Ghierla cu anima dorerosa adduce la cunoscentia cà sinceru stimatulu confrate si cellu d'antâiu Prepositu Capitularu de Ghierla

Macedonu Popu

dupa unu morbu greu si indelungatu au repausatu in Clusiu, la 29 Iuliu, a. c. in an. 64 allu vietiei salle. Ossamintele lui s'au assiediatu in 31. Iuliu, in cemeteriulu com. d'in Clusiu. Sant'a liturgia pentru sufletulu adormitului se va celebrâ in 2. Aug. a. c. st. n. in beseric'a cathedrale de Ghierla. — Eterna amintirea lui!

* (Carbuni de petra.) In comitatele Zarandu si Alb'a-inferiora s'au descoperitu straturi de carbuni de petra, de calitate escellinta, si in estensiune de mai multe milluri. Acesta descoperire este de mare importantia pentru vallea Crisiului, carei-a i-se voru deschide calli de comunicatiune spre exploatarea avutiei pamentului, de unde are se resulte folose si pentru locuitori.

(Sistarea essercitiiloru militari.) Din caus'a colerei s'au opritu pana acum'a essercitiile militare alle rezervistiloru si concediatiloru in cercurile milit. de la Neuplant'a, Zomboru, Stigoniu, Becicaculu-mare, Aradu, Casiovia, Dobritionu, Caransabesiu, Segedinu, Zagrabia, Eperjes, Solnocu, Bistritia (Ungaria) Posoniu Nyiregyhâz si Cinci-Beserice.

(Momentulu lui Cuza-Voda.) Sambata trecuta s'a facutu la Ruginos'a panahid'a de 40 dille pentru Principele Cuza. Serviciulu divin s'a severstiu de Archie-reulu Suhupanu incungiuratu de unu numerosu cleru. Corpulu a fostu scosu din momentulu provisoru si adussu, in sunetulu clopotelor, de càtra sateni, assiedindu-se in midilocuulu bisericei unde a romasu totu timpulu càtu a tienutu serviciulu. In acestu intervallu famili'a si publiculu adunatu a statu in genunchi. Dupa seversierea rogatiuniloru corpulu s'a assiediatu in bolt'a facuta spre acestu scopu in Biserica in partea din stang'a. Aceta bolt'a care este tota de marmura are o adencime de 10 trepte. In stang'a fiindu loculu pregatitu pentru secriu, aici s'a si assiediatu inclisus, punendu-se deasupra drapelulu comitetulu nationalu si mai multe cunune de flori si cordele lucrate in Parisu si portandu inscriptiunea A. L. C. De asupra boltei unde stâ secriulu este marc'a tieriei de o parte si de alta o urna tienuta de duoi tiorai si inscriptiunea: „Vox populi, vox dei. 1859-1866.“ si impregiuru o ghirlanda aurita. In midilocuulu boltei este aternata o candela care arde di si nopte. Bolt'a a costatu aprôpe de 1000 galbini. Monumentulu, care se va assiedia in cintirinu unde a statu pana acum corpulu, se lucrêze in Itali'a, dar nu este inca terminatu. Assemine si Bustulu Principelui care se va assiedia in biserica. P. S. S. archiereulu Suhupanu va sta la Ruginos'a pana Sambata pentru a seversi in fia-care di serviciulu divin.

„Curier. de Iassi“.

ALESSANDRU ROMANU

Propriet., edit. si red. respundiet.